

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА В СТРУКТУРІ ЕКОНОМІЧНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядається проблема економічного самовизначення студентської молоді. Проаналізовано результати дослідження особливостей впливу соціально-демографічних характеристик особистості студентської молоді на когнітивний компонент економічного самовизначення. Зокрема, проведено порівняння результатів дослідження структурних елементів (уявлення про багатство, уявлення про бідність, значущість грошей, джерело доходу та уявлення про власника) когнітивного компонента економічного самовизначення студентської молоді залежно від статі, факультету навчання та курсу навчання.

Ключові слова: економічне самовизначення, економічна свідомість, економічна активність, уявлення про багатство, уявлення про бідність, значущість грошей, джерело доходу, уявлення про власника, соціально-демографічні характеристики.

В статье рассматривается проблема экономического самоопределения студенческой молодежи. Проанализированы результаты исследования особенностей влияния социально-демографических характеристик личности студенческой молодежи на когнитивный компонент экономического самоопределения. В частности, проведено сравнение результатов исследования структурных элементов (представление о богатстве, представление о бедности, значимости денег, источник дохода и представления о владельце) когнитивного компонента экономического самоопределения студенческой молодежи в зависимости от пола, факультета обучения и курса обучения.

Ключевые слова: экономическое самоопределение, экономическое сознание, экономическая активность, представление о богатстве, представление о бедности, значимость денег, источник дохода, представления о владельце, социально-демографические характеристики.

Постановка проблеми. Соціально-економічні проблеми в державі породжують наростання соціальної напруженості та негативних процесів у всіх прошарках суспільства, в тому числі і в середовищі студентської молоді. Економічні зміни в країні мо-

жуть викликати трансформацію соціально-психологічної структури особистості студентської молоді, переоцінку економічних цінностей. З огляду на це, постає питання у дослідженні соціально-психологічних чинників економічного самовизначення студентської молоді.

Сутність економічного самовизначення полягає у набутті особистістю власної позиції в системі економічних відносин і динамічному економічному просторі, яка може виражатись у показниках матеріальних статків, соціального статусу, вольової регуляції, життєвої й економічної активності тощо [2]. Метою економічного самовизначення індивіда є досягнення ним оптимальної позиції в системі економічних відносин на основі його ставлення до соціально-економічних умов і їхньої динаміки [1].

Аналіз теоретичних положень та експериментальних досліджень А.Л. Журавльова, А.Б. Купрейченко, В.Л. Комаровської, В.А. Хащенко, Л.В. Хитрош та ін. [1-5] дає можливість стверджувати, що структура економічного самовизначення студентської молоді являє собою багатоаспектне особистісне утворення, що включає функціонально взаємопов'язані та взаємообумовлені компоненти (когнітивний, афективний та конативний). Зокрема, когнітивний компонент економічного самовизначення студентської молоді розглядається як усвідомлення соціальної цінності своєї економічної компетентності, індивідуального досвіду й активності, оцінка власного фінансово-економічного статусу і потенціалу.

Мета дослідження: дослідити взаємозв'язок соціально-демографічних характеристик та особливостей когнітивного компонента в структурі економічного самовизначення студентської молоді.

Методика та організація дослідження. Для вивчення взаємозв'язку соціально-демографічних характеристик та особливостей когнітивного компонента в структурі економічного самовизначення студентської молоді була використана анкета, у вигляді модифікованого нами стандартизованого опитувальника, розробленого А.Л. Журавльовим і Н.А. Журавльовою.

Емпіричне дослідження проводилося в 2011-2012 рр. на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вибірку досліджуваних склали 227 студентів (54 студента економічного, 64 студенти філологічного, 54 студенти педагогічного та 55 студентів психологічного факультетів).

Результати дослідження та їх обговорення. Порівняльний аналіз особливостей *когнітивного компонента економічного*

самовизначення студентської молоді залежно від соціально-демографічних характеристик дозволив виявити статистично значущі відмінності за певними структурними елементами (на рівні $p < 0,001$ та $p < 0,005$). Так, результати дослідження зафіксували певні відмінності між показниками соціальних уявлень студентської молоді про багатство та їх статтю (див. табл. 1). Аналіз даних показує, що студенти-чоловіки випереджають студентів-жінок за такими показниками багатства як наявність прибуткової справи, наявність цінних паперів великих банків, підприємств, фірм і т.п., можливість жити там, де захочеться та наявність рахунку в іноземному банку. А студенти-жінки випереджають студентів-чоловіків за такими показниками, як можливість допомагати близьким матеріально, високооплачувана робота, можливість не думати про завтрашній день, наявність нерухомості (гарної квартири, заміського будинку), можливість робити пожертвування на суспільні потреби, можливість подорожувати, наявність модної машини, меблів, одягу і т.п. та наявність валюти, коштовностей.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз соціальних уявлень студентської молоді про багатство залежно від соціально-демографічних характеристик (у середньому, у %)

Соціальні уявлення про багатство	Стать			Факультет					Курс			
	чоловіки	жінки	Рівень значущості, р	економічний	філологічний	педагогічний	психологічний	Рівень значущості, р	1	3	5	Рівень значущості, р
Наявність прибуткової справи	51,4	46,8	0,617	44,4	54,7	37,0	52,7	0,859	64,7	34,7	44,8	0,030
Можливість допомагати близьким матеріально	37,8	50,5	0,159	37,0	64,1	50,0	40,0	0,811	45,6	45,8	52,9	0,343
Високооплачувана робота	32,4	44,7	0,168	53,7	45,3	42,6	29,1	0,0,11	36,8	50,0	41,4	0,680
Можливість не думати про завтрашній день	27,0	31,1	0,628	25,9	25,0	38,9	32,7	0,205	32,4	37,5	23,0	0,158

Наявність цінних паперів великих банків, підприємств, фірм і т.п.	40,5	18,9	0,004	38,9	12,5	16,7	23,6	0,112	19,1	23,6	24,1	0,480
Можливість жити там, де захочеться	27,0	15,3	0,083	18,5	15,6	16,7	18,2	0,992	11,8	11,1	26,4	0,010
Наявність нерухомості (гарної квартири, заміського будинку)	10,8	17,4	0,325	25,9	21,9	5,6	10,9	0,005	19,1	11,1	18,4	0,976
Можливість робити пожертвування на суспільні потреби	13,5	15,8	0,727	18,5	12,5	18,5	12,7	0,628	16,2	15,3	14,9	0,838
Можливість подорожувати	10,8	14,7	0,532	9,3	14,1	13,0	20,0	0,145	7,4	8,3	24,1	0,002
Наявність модної машини, меблів, одягу і т.п.	2,7	12,1	0,090	9,3	7,8	24,1	1,8	0,801	7,4	23,6	2,3	0,144
Наявність валюти, коштовностей	5,4	9,5	0,427	5,6	4,7	9,3	16,4	0,030	14,7	8,3	4,6	0,030
Наявність рахунку в іноземному банку	16,2	5,8	0,028	5,6	4,7	11,1	9,1	0,273	2,9	15,3	4,6	0,946

Кореляційний аналіз вказує на існування позитивного зв'язку між статтю студентської молоді і таким показником багатства, як наявність цінних паперів великих банків, підприємств, фірм і т.п. ($p < 0,004$), де студенти студенти-чоловіки (40,5%) значно випереджають студентів-жінок (18,9%). Це вказує на те, що в економічному самовизначенні студенти-чоловіки більшою мірою пов'язують багатство з володінням чим-небудь. Зокрема, ці студенти-чоловіки прагнуть мати прибуткову справу, рахунок в іноземному банку, володіти цінними паперами великих банків, підприємств, фірм і т.п. А студенти-жінки пов'язують багатство

більшою мірою з можливістю бути певним чином незалежними, тобто, допомагати близьким матеріально, робити пожертвування на суспільні потреби, подорожувати тощо.

Що стосується *факультету навчання студентів* (див. табл. 1), то, як показує порівняльний аналіз, студенти економічного факультету випереджають студентів інших факультетів за такими показниками багатства, як високооплачувана робота, наявність цінних паперів великих банків, підприємств, фірм і т.п., наявність нерухомості (гарної квартири, заміського будинку), студенти філологічного факультету – за такими показниками: наявність прибуткової справи та можливість допомагати близьким матеріально, студенти педагогічного факультету – за такими показниками: можливість не думати про завтрашній день, наявність модної машини, меблів, одягу і т.п, а студенти психологічного факультету – за такими показниками, як можливість подорожувати та наявність валюти, коштовностей. Результати кореляційного аналізу зафіксували позитивний зв'язок між факультетом навчання студентської молоді і таким показником багатства, як наявність нерухомості (гарної квартири, заміського будинку) на рівні $p < 0,005$, де студенти економічного (25,9%) та філологічного (21,9%) факультетів значно випереджають студентів педагогічного (5,6%) та психологічного (10,9%) факультетів.

Щодо *курсу навчання студентів* (див. табл. 1), то порівняльний аналіз виявив, що студенти першого курсу випереджають студентів інших курсів за такими показниками багатства, як наявність прибуткової справи, наявність валюти, коштовностей, студенти третього курсу – за такими показниками багатства: високооплачувана робота, можливість не думати про завтрашній день, наявність модної машини, меблів, одягу і т.п. та наявність рахунку в іноземному банку, а студенти п'ятого курсу – за такими показниками багатства, як можливість допомагати близьким матеріально, можливість жити там, де захочеться, та можливість подорожувати. Результати кореляційного аналізу виявили позитивний зв'язок між курсом навчання студентської молоді і таким показником багатства, як можливість подорожувати на рівні $p < 0,002$, де студенти п'ятого (24,1%) курсу значно випереджають студентів першого (7,4%) та третього (8,3%) курсів.

Результати порівняльного аналізу зафіксували певні відмінності між показниками *соціальних уявлень особистості студентської молоді про бідність та їх статтю* (див. табл. 2). Так, студенти-чоловіки значно випереджають студентів-жінок за та-

кими показниками бідності, як відсутність нормальних житлових умов, відсутність можливості користуватися платними послугами та відсутність заощаджень. А студенти-жінки значно випереджають студентів-чоловіків за такими показниками: відсутність достатніх засобів до існування, постійно жити в боргах, відсутність стабільного джерела доходів та жити на рівні прожиткового мінімуму. Результати кореляційного аналізу свідчать про наявність кореляційного зв'язку між статтю та таким показником уявлення про бідність, як відсутність заощаджень на рівні $p < 0,001$, де студенти-чоловіки (18,9%) значно випереджають студентів-жінок (2,1%).

Результати порівняльного аналізу вказують на те (див. табл. 2), що студенти економічного факультету значно випереджають студентів інших факультетів лише за таким показником бідності, як відсутність заощаджень, студенти філологічного та педагогічного факультетів – за таким показником бідності, як постійно жити в боргах, студенти педагогічного факультету – за таким показником бідності, як відсутність можливості жити так, як хочеться, а студенти психологічного факультету – за таким показником бідності, як відсутність достатніх засобів до існування.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз соціальних уявлень студентської молоді про бідність залежно від соціально-демографічних характеристик (в середньому, у %)

Соціальні уявлення про бідність	Стать			Факультет					Курс			
	чоловіки	жінки	Рівень значущості, р	економічний	філологічний	педагогічний	психологічний	Рівень значущості, р	1	3	5	Рівень значущості, р
Відсутність достатніх засобів до існування	48,6	55,8	0,427	51,9	50,0	44,4	72,7	0,061	64,7	44,4	55,2	0,341
Відсутність нормальних житлових умов	54,1	42,6	0,203	48,1	42,2	42,6	45,5	0,806	48,5	43,1	42,5	0,479
Постійно жити в боргах	29,7	38,4	0,168	29,6	42,2	42,6	32,7	0,753	30,9	40,3	39,1	0,334
Повна невпевненість у завтрашньому дні	32,4	34,7	0,319	31,5	34,4	40,7	30,9	0,862	30,9	36,1	35,6	0,557

Наявність тільки необхідного мінімуму продуктів для підтримки життєдіяльності	27,0	26,8	0,982	24,1	25,0	22,2	36,4	0,210	22,1	34,7	24,1	0,923
Відсутність можливості жити так, як хочеться	27,0	23,7	0,666	24,1	20,3	40,7	12,7	0,650	14,7	33,3	24,1	0,263
Низькооплачувана робота	24,3	20,0	0,555	16,7	21,9	27,8	16,4	0,831	22,1	23,6	17,2	0,421
Відсутність стабільного джерела доходів	10,8	22,1	0,119	16,7	21,9	22,2	20,0	0,678	22,1	13,9	24,1	0,627
Відсутність можливості користуватися платними послугами	24,3	17,9	0,363	24,1	20,3	7,4	23,6	0,527	23,5	12,5	20,7	0,790
Жити на рівні прожиткового мінімуму	5,4	13,2	0,184	14,8	15,6	7,4	9,1	0,185	11,8	11,1	12,6	0,848
Відсутність заощаджень	18,9	2,1	0,001	13,0	3,1	1,9	1,8	0,008	2,9	5,6	5,7	0,445
Все перераховане	–	0,5	0,660	1,9	–	–	–	0,173	1,5	–	–	0,198

Порівняльний аналіз також виявив (див. табл. 2), що студенти 1 курсу випереджають студентів інших курсів за таким показником бідності, як відсутність достатніх засобів до існування, а студенти 3 курсу – за таким показником бідності, як відсутність можливості жити так, як хочеться. Разом з тим результати кореляційного аналізу не виявили позитивного зв'язку між показниками бідності та факультетом і курсом навчання студентської молоді.

Слід зазначити, що результати дослідження зафіксували значні відмінності між показниками *значущості грошей для студентської молоді та їх статтю* (див. табл. 3). Як видно з даних табл. 3, гроші для студентів-чоловіків більш значущі, ніж для студентів-жінок. Зокрема, результати кореляційного аналізу показали, що існує позитивний зв'язок між оцінками уявлень

студентської молоді про гроші та її статтю на рівні $p < 0,001$. Можна говорити про те, що для значної частини студентів-чоловіків такий економічний ресурс, як гроші, є визначальним. Тобто, для них економічний успіх є однією з найбільш важливих життєвих цілей і цінностей.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз значущості грошей для студентської молоді залежно від соціально-демографічних характеристик (у середньому, у %)

Соціальні уявлення про гроші	Стать		Рівень значущості, р	Факультет				Рівень значущості, р	Курс			Рівень значущості, р
	чоловіки	жінки		економічний	філологічний	педагогічний	психологічний		1	3	5	
Малою мірою значущі	–	4,7	0,001	–	7,8	5,6	1,8	0,353	2,9	4,2	4,6	0,010
Дещо значущі	5,4	2,1		1,9	3,1	3,7	1,8		2,9	1,4	3,4	
Нижче середньої міри значущі	–	21,1		14,8	15,6	20,4	20,0		26,5	22,2	6,9	
Середньою мірою значущі	10,8	26,3		11,1	31,3	27,8	23,6		23,5	23,6	24,1	
Вище середньої міри значущі	56,8	22,1		42,6	29,7	16,7	21,8		27,9	26,4	28,7	
Достатньою мірою значущі	10,8	14,2		14,8	7,8	14,8	18,2		7,4	12,5	19,5	
Великою мірою значущі	16,2	9,5		14,8	4,7	11,1	12,7		8,8	9,7	12,6	

Результати порівняльного аналізу вказують на те (див. табл. 3), що для студентів економічного факультету гроші більш значущі, ніж для студентів інших факультетів. А для студентів 5 курсу гроші більш значущі, ніж для студентів 1-го та 3-го курсів. Проте результати кореляційного аналізу не виявили позитивного зв'язку між показниками значущості грошей та факультетом і курсом навчання студентської молоді.

Порівняльний аналіз основних джерел доходу студентської молоді залежно від соціально-демографічних характеристик (див. табл. 4), вказує на певні відмінності між показниками суб'єктивної оцінки основних джерел доходу студентської молоді на даний час та їх статтю.

Таблиця 4

**Порівняльний аналіз основних джерел доходу студентської
молоді залежно від соціально-демографічних характеристик
(у середньому, у %)**

Основні джерела доходу	Стать			Факультет					Курс			
	чоловіки	жінки	Рівень значущості, р	економічний	філологічний	педагогічний	психологічний	Рівень значущості, р	1	3	5	Рівень значущості, р
Допомога інших людей (родичів, знайомих)	67,6	75,8	0,296	79,6	73,4	85,2	60,0	0,083	73,5	79,2	71,3	0,665
Заробітна плата (стипендія, допомога і т.п.)	51,4	56,3	0,580	35,2	75,0	51,9	56,4	0,220	66,2	41,7	58,6	0,528
Приватна практика	13,5	2,6	0,003	5,6	3,1	3,7	5,5	0,974	–	4,2	8,0	0,015
Доходи від власного бізнесу	8,1	3,2	0,159	5,6	4,7	1,9	3,6	0,460	2,9	5,6	3,4	0,943
Відсотки з грошових внесків	5,4	3,2	0,500	3,7	3,1	3,7	3,6	0,968	1,5	4,2	4,6	0,317
Здача квартири (будинку) в оренду	5,4	0,5	0,017	–	–	1,9	3,6	0,063	–	4,2	–	0,789
Доходи від підсобного господарства	2,7	4,7	0,583	1,9	6,3	5,6	3,6	0,723	5,9	1,4	5,7	0,907
Підробіток	2,7	0,5	0,197	1,9	–	–	1,8	0,996	1,5	–	1,1	0,913
Дивіденди з цінних паперів (акцій, облігацій)	–	0,5	0,660	–	1,6	–	–	0,666	–	–	1,1	0,257

Так, студенти-жінки переважають студентів-чоловіків за такими показниками основних джерел доходу, як допомога інших людей (родичів, знайомих), заробітна плата (стипендія, допомога і т.п.), доходи від підсобного господарства та дивіденди з цін-

них паперів (акцій, облігацій). А студенти-чоловіки випереджають студентів-жінок за такими показниками основних джерел доходу як приватна практика, доходи від власного бізнесу, відсотки з грошових внесків, здача квартири та підробіток. Аналіз даних вказує на те, що як студенти-чоловіки так і студенти-жінки максимально високо оцінюють такі джерела доходу, як допомога інших людей та заробітна плата (стипендія, допомога і т.д.). Результати кореляційного аналізу виявили позитивний зв'язок між таким показником основного джерела доходу студентської молоді як приватна практика та її стать на рівні $p < 0,003$.

Як показує порівняльний аналіз (див. табл. 4), студенти педагогічного факультету переважають студентів інших факультетів за таким показником основних джерел доходу, як допомога інших людей (родичів, знайомих), а студенти філологічного факультету – за таким показником основних джерел доходу як заробітна плата (стипендія, допомога і т.п.). Порівняльний аналіз також виявив, що студенти 1 курсу переважають студентів інших курсів за таким показником основних джерел доходу як заробітна плата (стипендія, допомога і т.п.). Водночас результати кореляційного аналізу не виявили позитивного зв'язку між показниками основних джерел доходу та факультетом і курсом навчання студентської молоді.

Результати порівняльного аналізу виявили певні відмінності між оцінками студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника та їх соціально-демографічними характеристиками (див. табл. 5). Аналіз даних табл. 5 показує, що за такими показниками оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника, як дорогий автомобіль, меблі, одяг і т.п., великий рахунок в банку, заміський будинок із земельною ділянкою, капітал, вкладений в прибутковий бізнес, золото, коштовності, тверда валюта та великий пакет високоприбуткових цінних паперів студенти-чоловіки значно випереджають студентів-жінок. А студенти-жінки значно випереджають студентів-чоловіків за такими показниками, як приватне підприємство, фірма, магазин, нерухомість, що приносить прибуток, великий рахунок в банку та дорога квартира. Проте результати кореляційного аналізу вказали на те, що не існує позитивного зв'язку між показниками оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника та їх статтю.

Результати порівняльного аналізу свідчать про те (див. табл. 5), що студенти педагогічного факультету випереджають студентів інших факультетів за такими показниками оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника,

як нерухомість, що приносить прибуток, та заміський будинок із земельною ділянкою, а студенти психологічного факультету – за таким показником, як великий рахунок в банку. Результати кореляційного аналізу зафіксували позитивний зв'язок між даним показником оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника та факультетом навчання на рівні $p < 0,000$, де студенти психологічного (50,9%) факультетів значно випереджають студентів економічного (20,4%), філологічного (28,1%) та педагогічного (38,9%) факультетів.

Таблиця 5

Порівняльний аналіз оцінки студентської молоді уявлень інших людей про власника залежно від соціально-демографічних характеристик (у середньому, у %)

Соціальні уявлення про власника	Стать			Факультет					Курс			
	чоловіки	жінки	Рівень значущості, р	економічний	філологічний	педагогічний	психологічний	Рівень значущості, р	1	3	5	Рівень значущості, р
Приватне підприємство, фірма, магазин	40,5	50,0	0,294	50,0	54,7	33,3	54,5	0,753	52,9	43,1	49,4	0,754
Нерухомість, що приносить прибуток	27,0	46,8	0,026	37,0	43,8	55,6	38,2	0,598	32,4	51,4	46,0	0,130
Великий рахунок в банку	21,6	36,8	0,075	20,4	28,1	38,9	50,9	0,000	36,8	43,1	25,3	0,093
Дорога квартира	24,3	33,7	0,267	37,0	34,4	22,2	34,5	0,471	41,2	26,4	29,9	0,178
Дорогий автомобіль, меблі, одяг і т.п.	35,1	29,5	0,496	37,0	26,6	25,9	32,7	0,637	41,2	22,2	28,7	0,143
Заміський будинок із земельною ділянкою	37,8	27,9	0,227	27,8	25,0	44,4	21,8	0,908	25,0	30,6	32,2	0,348
Капітал, вкладений в прибутковий бізнес	40,5	25,3	0,058	27,8	34,4	24,1	23,6	0,383	27,9	31,9	24,1	0,536
Золото, коштовності, тверда валюта	24,3	17,9	0,363	18,5	12,5	31,5	14,5	0,713	14,7	20,8	20,7	0,378

Великий пакет високоприбуткових цінних паперів	24,3	14,7	0,150	22,2	14,1	16,7	12,7	0,259	10,3	19,4	18,4	0,211
--	------	------	-------	------	------	------	------	-------	------	------	------	-------

Порівняльний аналіз також виявив (див. табл. 5), що студенти 1 курсу випереджають студентів інших курсів за такими показниками оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника, як дорога квартира та дорогий автомобіль, меблі, одяг і т.п., а студенти 3 курсу – за такими показниками як нерухомість, що приносить прибуток та великий рахунок в банку. Проте результати кореляційного аналізу не виявили позитивного зв'язку між показниками оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника та курсом навчання.

Висновки. Отже, кореляційний аналіз доводить залежність певних структурних елементів когнітивного компонента економічного самовизначення від соціально-демографічних характеристик студентської молоді. Так, встановлено залежність у структурі когнітивного компонента економічного самовизначення *від статі студентської молоді*, де студенти-чоловіки значно випереджають студентів-жінок за таким показником багатства, як наявність цінних паперів великих банків, підприємств, фірм і т.п. ($p < 0,004$); за таким показником уявлення про бідність, як відсутність заощаджень ($p < 0,001$); за значущістю грошей ($p < 0,001$); за рівнем матеріального добробуту ($p < 0,000$) та за таким показником основного джерела доходу студентської молоді, як приватна практика ($p < 0,003$). Разом з тим не виявлено жодного показника у структурі когнітивного компонента економічного самовизначення, де студенти-жінки випереджали б студентів-чоловіків.

Зафіксовано залежність у структурі когнітивного компонента економічного самовизначення *від факультету навчання студентської молоді* за таким показником багатства, як наявності нерухомості (гарної квартири, замиського будинку), де студенти економічного та філологічного факультетів значно випереджають студентів педагогічного та психологічного факультетів ($p < 0,005$); за таким показником оцінок студентської молоді соціальних уявлень інших людей про власника як великий рахунок в банку, де студенти психологічного факультетів значно випереджають студентів економічного, філологічного та педагогічного факультетів ($p < 0,000$).

Виявлено залежність у структурі когнітивного компонента економічного самовизначення *від курсу навчання студентської молоді* лише за таким показником багатства як можливість подорожувати, де студенти п'ятого курсу значно випереджають студентів першого та третього курсів ($p < 0,002$).

Список використаних джерел

1. Журавлев А.Л. Экономическое самоопределение: Теория и эмпирические исследования / А.Л. Журавлев, А.Б. Купрейченко. — М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. — 480 с.
2. Журавлев А.Л. Самоопределение молодежи в экономической среде / А.Л. Журавлев, А.Б. Купрейченко // Психологическая помощь учащейся молодежи в современном изменяющемся мире: Матер. Всерос. науч.-практ. конф. / Под общ. ред. А.С. Чернышева. — Курск, 2006. — С. 126-127.
3. Комаровська В.Л. Особливості економічної свідомості студентів вищих навчальних закладів: Дис...канд.психол. наук / В.Л. Комаровська / 19.00.10. — К., 2006. — 217 с.
4. Хащенко В.А. Социально-психологические детерминанты экономической идентичности личности / В.А. Хащенко // Проблемы экономической психологии. — Т 2. — М., 2005. — 644 с.
5. Хитрош Л.В. Соціально-психологічні чинники суб'єктного самовизначення студентської молоді в системі економічних відносин / Л.В. Хитрош // Актуальні проблеми психології: зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки — К.: Наук. світ, 2008. — Вип. 21-22. — Т.1.: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. — С. 158-161.

The problem of economic self-determination of student young people is examined in the article. The structure of economic self-determination of student young people understands as multidimensional personality formation that includes functionally mutually constrained and mutually conditioned components (cognitive, highly emotional and behavioral). In particular, the cognitive component of economic self-determination of student young people is examined as realization of social value of the economic competence, individual experience and activity, estimation of own financial and economic status and to potential.

The results of research of features of influence of socialdemographic descriptions of personality of student young people are analyzed on the cognitive component of economic self-determination. In particular, comparison of results of research of structural elements (an idea is about riches, idea about poverty, meaningfulness of money, source of profit and idea about a proprietor) is conducted cognitive component of economic self-determination of student young people depending on sex, faculty of studies and course of studies. The results of cross-correlation analysis lead to dependence of certain structural elements cognitive component of economic self-determination from socialdemographic descriptions of student young people.

Keywords: economic self-determination, economic consciousness, economic activity, idea about riches, idea about poverty, meaningfulness of money, source of acuests, ideas about a proprietor, соціально- demographic descriptions.

Отримано: 21.01.2013 р.